

GÜNCEL ARAPÇA'DA KULLANILMAYAN KUR'ÂN KELİMELERİ

Sözlü Örneklem Kuramı Çerçevesinde Uygulamalı Bir Çalışma*

Muhammed el-Cevvâdî**

Çev: Mustafa Şentürk***

Özet

Muhammed el-Cevvâdî, çevirisini yaptığımız bu çalışmanın önsözünde, mensûbu olduğu tıp câmiasında kadınların hayız dönemini anlatmak için Kur'ân'ın kullandığı “kur'/قرء” kelimesi yerine “dönem /دور”; mühendislikte kullanılan yatay ve dikey eksendeki sapmalar için Kur'ân kelimeleri olan “عوج ve أمت” yerine “الصادى ve السبنى” kelimelerinin kullanılmasından hareketle, muasır Kahire yazı diline eleştiriler yöneltmektedir. Yazar, çalışmasında günlük dilde artık kullanılmayan Kur'ân kelimelerinin; fiil, sıfat, isim ve türemiş kelime gibi türlerinden örnekler vermektedir.

Anahtar Kelimeler: Kur'ân, Tefsîr, Kelime, Sözlü Örneklem Kuramı.

1. Sözlü Örneklem Kuramı

1. Dilin aslı, iştikak/etimoloji ağacının taşı(yıp getirdi)ği bir grup kelime kökünden ibaret değildir, (aynı zamanda kelimelerin) işlevinde ve terkipler(in)de değişme(si)dir.
2. Bu (dil) kökleri(i), her ne kadar matematiksel işlemler gibi ortaya çıkmamış olsa da, dilin harf (denilen) şekilleri (a,b...) arasındaki değişme ve uyumlar gibi, gerçekte bir takım işlemlerin matematiksel sonuçlarıdır (denilebilir).
3. Arapça, *kökleri* itibarıyla zengin bir dildir, bu yüzden *türe(til)meye* uygundur ve *her iki özellik* de Arapça'yı kelimeleri açısından (daha da) zenginleştirmektedir.
4. Arap dili, ayrıca *dördüncü bir açıdan, konuşanlarının sayısı açısından* da zengindir; zira bu sayı yeryüzünün geniş bir coğrafyasına yayılmış büyük bir yekûn teşkil etmektedir.

* Bu çalışma, Dr. Muhammed el-Cevvâdî'nin, 1997'de Beyrut'ta Dâru's-Şürûk Yay. tarafından 2. bsk. olarak yapılan *دراسة تطبيقية لنظرية العينية اللفظية* kitabının (ss. 14-48) tercümesidir. Yazarın her iki baskıya yazdığı önsözler ve Dr. Ramazan Abdüttevâb'ın takrîzi çevrilmemiştir. Yazar, aslında Kahire yazı dili ölçüğünde kullanılmayan kelimeleri tespit ettiğini söylemektedir. Ancak biz, önemli ölçüde genelleştirilebilir düşüncesiyle, çevirinin başlığını yukarıdaki gibi formüle ettik. Ayrıca çalışmaya bir özet ve sonuç eklemeyi uygun gördük (Çev. notu).

** Dr., Mısır'lı tabip, edebiyatçı ve tarihçi.. Edebiyat (2004) ve biyografi (1983) alanında ödülleri bulunan ve halen Mısır'da Zagazig Üniversite'sinde kalp mütehassısı olarak görev yapan Dr. el-Cevvâdî'nin, ağırlıklı olarak biyografi ve tarih olmak üzere, yayınlanmış birçok eseri bulunmaktadır. (Çev. notu).

*** Yrd. Doç. Dr., Trakya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, (mustafasenturk@trakya.edu.tr)

5. Bu çalışma dilin bir yerden diğerine değişen lehçelerini -olabildiğince- dikkate almıştır. Nitekim dilbilimciler, -eskisi ve yenisiyle- bu lehçeler meselesini araştırma ve inceleme konusu yapmışlardır.
6. Bununla birlikte, dilin; farklı lehçeleri dışında, kelimelerinin ve konuşanlarının zenginliği açısından yer verilmeyen diğer bir etki daha bulunmaktadır. O da (dilin) *bir toplumdan diğerine* değişen sözlü örnekleridir. Yani bunlar, aynı mana ve mefhûmu ifade etmek için, bir toplumun kullanıp da diğer bir toplumun kullanmadığı kelimelerdir. İstatistik diliyle, mesela Arapça sözlükte olup da Mısır halkı arasında kullanımda olan kelimelerin oranı % 60'ı bulur. Ancak mısır halkının kullandığı kelimelerin oranı, Hicaz halkının kullandığı kelimelerin oranı ile aynı değildir. Bu durum, her iki (toplumda kullanılan) kelime oranının sözlükte tam olarak bulunmasına engel değildir. Bu kelimelerin büyük bir kısmı, her birinde bulunmak sûretiyle iki grup arasındaki ortak bir alanı gösterir.
7. Ortak alanı gösteren ya da ortak alanın dışında kalan kısım, dili konuşan topluluklar nazarında ne kadar değişirse değişsin, o dilin halkı arasındaki teâmüle göre, dilin canlılığının ve gücünün sırrıdır.
8. Matematik Bilimi'ndeki Grup Kuramı'na dayanan hesaplamalar (ilk tecrübe) bize gösteriyor ki, bu örnekte olduğu gibi, ortak alanı gösteren kısım, ortalama olarak her iki grubun yaklaşık % 60'ına tekabül etmektedir.
9. Müşterek alanı gösteren bu grubun oranı, örnek topluluğun Arapça sözlüğündeki müfredâtın toplamına olan oranı gösterdiği ölçüde artmaktadır.
10. Şimdi “sözlü örneği” bir grup insana göre şöyle tarif edebiliriz: “İnsanların, dillerindeki tamlamalarda kullandıkları terimlerin toplamıdır”. Bu, düzeltmeye çokça ihtiyacı olan bir tanımdır.
11. Şimdi de Arapça sözlükte olan (farz-ı mahal) bir kelimedenden bahsedebiliriz: Bu kelime, Mısır halkı sözlü örneğinde bulunduğu halde, Hicâz ehli örneğinde bulunmamaktadır. (Zira) bu kelime onlar arasında kullanıldığında, berikiler arasında kullanılmıyor olabilmektedir.
12. Aynı şekilde yeni bir boyuta intikal edebilir ve şöyle diyebiliriz: Sözlü örnekler, sadece *mekâna* bağlı olarak değişmez; örneklerin Şamlılar, Hicâzlılar, Faslılar ve Mısırlılar arasında değişmesi, farklılaşma çeşitlerinden sadece biridir. (Ayrıca) *mesleğe* göre değişen örnekler vardır; (mesela) doktorların örnekleri avukatlarınkilerden vb. farklıdır. Sözlü örneklerin, *düşünce seviyelerindeki* farklılıkların bir sonucu olan değişimler bu kadardır. Öte yandan *ahlâkî seviye* farklarına göre değişen örnekler de bulunmaktadır.

13. Bütün bunlardan önce, sözlü örnekler arasında, -dinlerken ya da okurken- dilin kullanımını sırasında *bilerek yapılan değişiklikler* vardır.
14. Aynı şekilde örneklerin nesilden nesile değişmesinde *zamanın* etkisi vardır. Bu durumun en açık görüneni ve en kolay anlaşılana, ikisi de Arapça olmasına rağmen, câhiliye dönemi ile 20. asrın dili arasındaki değişimdir.
15. Böylece sözlü örneklerin değişiminde en etkili olan faktörleri aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz:
 - a. Coğrafya
 - b. Meslekler
 - c. Düşünce seviyesi
 - d. Ahlâk seviyesi
 - e. Dili kullanma yöntemi (yazı-konuşma)
 - f. Zaman.
16. Burada Arapça'daki en önde gelen sözlü örneklerimizin, Kur'ân'ı Kerîm'de bulunan örnekler olduğunu belirtmemiz gerekir. Bu örnekler belâgatli anlatımın ve sözel gelişmişliğin zirvesi olmasının yanı sıra; dil, onlarla kaimdir ve Allah'ın (Kur'ân'ı) koruması onlarla bâkîdir.
17. Sözlü örneklerin değişmesini ilmî bir temel üzerinde ve dikkatli bir sayımla araştıran dilbilimin gelişimine, bilgisayar çağı ve imkanları ile yardım etmek gereklidir.
18. Belki de bu ilmin varlığının en belirgin getirisi, metinlerin dilbilimsel çözümlemesi ile ilgilenen dilbilim ve edebiyat araştırmalarına yardımcı olmasıdır. Böylece sözlü örnekler konusundaki araştırma, araştırma konusu olan sözlü örneğin toplumdaki durumuna dâir bize genel bir resim sunacaktır. Bu sayede (söz konusu) bu metinleri, çağımızın değil, kendi çağının gerçekliği esasına göre incelemek bizim için kolaylaşacaktır.
19. Sözlü örneği, (meselâ) Kur'ân-ı Kerîm gibi belirli bir kitaba hasretmek, sonra da bu örneği doğru bir şekilde belirli bir topluma uygulayarak incelemek, bu ilmin özelliklerinden biri olacaktır.
20. Bu ilmin, dile yabancı kelimelerin girmesi ve yaygınlaşmasıyla ilgili durumlarda bizi parlak nefîcelere ulaştıracağında şüphe yoktur. Bundan dolayı değerli bir ilmî çalışma olarak oluş(turul)an kelimeleri incelemek, bizim için mümkün hale gelir.

21. Yapacağımız bu karşılaştırma neticesinde, elimizde örneklere ilişkin, zamana göre çok sayıda çeşitli araştırma olacaktır. (Böylece) dilin gelişim aşamalarını araştırabilecek, bu durumda da, ‘Arapça zaman içerisinde en az ya da en çok harf olarak kökler(in)e doğru meyletmiş midir?’ bunu tespit edebileceğiz.
22. Karşılaştırmalar; bizi güzel, anlamlı, ince ve ilhâm edilmiş kelimeleri keşfetmeye hazır hale getirecektir. Halbuki belirli anlamları ifade etmek için ona ihtiyacımız olmasına rağmen, bizim toplumumuza has sözlü örnek bundan yoksundur. Bu kelimeleri araştırmak ve onlar üzerinde ittifak etmek suretiyle, ifade ve anlatımlarımızın teknik seviyesini yükselteceğinde şüphe olmayan böyle kelimeler gibi örneklerimizi zenginleştirme sırasında, güvenliğimizi sağlamak için önümüzde açık bir yol olacaktır.
23. Birazdan sunacağım araştırmada şunu yaptım: Sözlü örneği Kur’ân-ı Kerîm’e göre inceleyip Kur’ân’daki ile Kahire toplumunun yazı dilinde bulunan sözlü örnekle karşılaştırdım ve artık kullanmayı ihmâl ettiğimiz (unuttuğumuz) kelime hazinesinden müteşekkil bu listeyi çıkardım.
24. Araştırmacı bu kelimeleri altı gruba ayırmıştır:
Birinci grup: 100 adet fiil.
İkinci grup: 64 adet sıfat.
Üçüncü grup: 15 adet soyut isim.
Dördüncü grup: 53 adet somut isim.
Beşinci grup: 6 adet türemiş kelime.
Altıncı grup: 5 adet diğer kelimeler.
25. Araştırmacı, her bir gruba giren kelimeleri harf sırasına göre bir liste halinde düzenlemiştir... Fiiller’deki uygulama, eğer Kur’ân’da muzârî ya da başka bir sîgada gelmişse önce mâzî fiili zikretmek şeklinde olmuştur. Araştırmacı Kur’ân kelimesinin karşısına, dilimizdeki sözlü örneğe karşılık gelen kelimeyi koymuş, sonra kelimenin geçtiği âyetin bir kısmını ya da tamamını, âyet numarasını ve bulunduğu sûreyi zikretmiştir.
26. Araştırmacı, çalışmasını sunmadan önce bu alandaki çabasının, türünün ilk(örneğ)i olmayabileceğine, zira çocuk kitaplarında yaygın olan kelimelere göre hazırlanmış yakın bir -istatıksel- çalışma bulunduğu ve bu düşüncenin zihinlere yabancı olmadığına değinmiş, ancak müellif bu konuda birkaç adım ileri gitmek istediğini belirtmiştir.
27. Diğer taraftan zaman, araştırmacıya kalem oynatılan, belâgat ve kullanım açısından sözlü örneklerimiz seviyesine yükselmiş olan bu Kur’ân kelimelerini(n

tekrar kullanıldığını) görme fırsatı verdiğinde, kendisi insanların en mutlusu olacaktır.

Başarı Allah'tandır.

2. Uygulamalı Bir Çalışma: Kullanmadığımız Kur'ân Kelimeleri

2.1. Fiiller

Sıra Nu.	Kelime	Anlamı	Sûre/Âyet Numarası	Âyet	Anlamı
1	أَبَقَ	هرب Kaçmak, fırar etmek, sıvışmak.	Sâffât 37/140	إِذْ أَبَقَ إِلَى الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ	Hani o, <i>sıvışıp kaçmış</i> , dolu gemiye kendini atmıştı ¹ .
2	أَزَّ	هَيَّجَ، أَعْرَى (بالوسوة) (vesvese ile) kışkırtmak, ayartmak.	Meryem 19/83	أَمْ تَرَى أَنَّ أَرْسَلْنَا الشَّيَاطِينَ عَلَى الْكَافِرِينَ تَكْفُرُهُمْ أَرَأَى	Görmüyor musun ki, Biz kâfirlere şeytanları musallat ediyoruz da, onları <i>ayartıp duruyorlar</i> .
3	أَسِيَ/يَأْسَى	حَزِنَ Üzülme	Mâide 5/26	...فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ	"...artık Sen yoldan çıkmış kimseler için ²²⁷ üzülme!"
4	أَفَلَ	غَاب Kaybolup gitmek, batmak.	En'âm 6/76	فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ رَأَى كَوْكَبًا قَالَ هَذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَا أُحِبُّ الْآفِلِينَ	Gece bastırınca, İbrâhim bir yıldız gördü; (Size göre) "Rabbim budur!" dedi. Yıldız <i>kaybolunca</i> "Ben böyle <i>batıp gidenleri</i> (Tanrı diye) sevmem!" dedi.
5	أَلَّتْ/يَأَلَّتْ	نَقَصَ Eksiltmek.	Tûr 52/21	...وَمَا آتَيْنَاهُمْ مِنْ عَمَلِهِمْ مِنْ شَيْءٍ...	...Amellerinden hiçbir şeyi(n mükâfatını) <i>eksiltmeyiz</i> ...
6	أَلَا/يَلُو	قَصَّرَ، أَبْطَأَ Vazgeçmek,	Âl-i İmrân 3/118	يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا بِطَانَةٍ مِنْ دُونِكُمْ لَا يَأْلُونَكُمْ	Ey iman edenler! Kendi(dini)nizden olmayanları sırdaş

¹ Âyet mealleri müellifin ilgili kelimeye verdiği anlam çerçevesinde verilmeye çalışılmış, müellifin tasarruflarına herhangi bir müdahalede bulunulmamıştır. Eğer müellif bir kelimeyi açıklamak için mürâdif iki kelime kullanmışsa, tarafımızca Türkçe söyleyişe daha uygun olanı tercih edilmiştir. Bu sebeple meâlde verdiğimiz anlam, müellifin kelimeye verdiği anlam(lar)ı karşılamakla birlikte, bazen birebir örtüş(e)memiştir. Öte yandan görünür kılınmak amacıyla ilgili kelime, âyetin hem metninde hem de meâlinde *italik* olarak gösterilmiştir (Çev. Notu).

		geri durmak.		حَبَالًا...	edinmeyin. Çünkü onlar aranızda fitne çıkarmaktan <i>geri durmazlar...</i>
7	أَنَّى /يَأْنِي	حان، قَرَب Zamanı gelmek, yaklaşmak.	Hadîd 57/16	أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ...	İman edenlerin Allah'ı ve Cenab-ı Hak'tan inen hakikatleri hatırlayıp da, kalplerinin ürpermesinin <i>zamanı gelmedi mi?..</i>
8	آدٍ/يَتَوَدُّ	أَنْقَل، أَجْهَد Ağır gelmek, yormak.	Bakara 2/255	...وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا...	...O'nun kürsüsü gökleri ve yeri kaplamıştır. Gökleri ve yeri koruyup gözetmek, O'na <i>ağır gelmez...</i>
9	بَتَّكَ	قَطَعَ (شَقَّ) Kesmek, yarmak.	Nisâ 4/119	...وَلَا مَرْتَبَهُمْ فَاذْبَحْ كَرَّ آذَانَ الْأَنْعَامِ...	... kesinlikle onlara emredeceğim de hayvanların kulaklarını <i>yaracaklar...</i>
10	انْبَجَسَ	انْفَجَرَ Fıskırmak, yarılıp çıkmaq.	A'râf 7/160	...وَأَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى إِذِ اسْتَسْقَاهُ قَوْمُهُ أَنْ اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ فَانْبَجَسَتْ مِنْهُ ائْتْنَا عَشْرَةَ عَيْنًا...	...Kavmi 228 kendisinden sını istediğinde, Mûsâ'ya "âsânı taşa vur!" diye vahyettik de, taştan hemen on iki pınar <i>fıskırdı...</i>
11	بَجَعَ (نَفْسَهُ)	قتل (ها) غِيظًا/عَمًا Öfkeden/ kederden kendini helâk etmek	Kehf 18/6	فَلَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسِكَ عَلَى آثَارِهِمْ إِنْ لَمْ يَأْمُرْنَا بِهَذَا الْحَدِيثِ أَسَفًا	Demek bu Söze inanmazlarsa, sen onların peşinde üzüntüden neredeyse kendi <i>kendini helâk edeceksin!</i>
12	بَسَرَ	نظر بکراهة شديدة İğrenerek/ hoşnutsuzca bakmak.	Müddessir 74/22	ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ	Derken suratını astı, <i>kaşlarını çatı.</i>
13	بَسَّ	فَتَّتْ Parçalamak.	Vâkıa 56/5	وَبُسَّتِ الْجِبَالُ بَسًّا	Dağlar <i>param parça edildiğinde.</i>

14	أَبْسَلَ (هـ)	أَسْلَمَ (هـ) لِلتَّهْلُكَةِ Tehlikeye atmak/ sürüklemek	En'âm 6/70	...أَوْلَيْكَ الَّذِينَ أُبْسِلُوا بِمَا كَسَبُوا...	... İşledikleri (günahları) yüzünden <i>helâke sürüklenenler</i> , işte bunlardır...
15	أَبْلَسَ	وَجَمَّ Sesini çıkaramamak.	Rûm 30/12	وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُبْلِسُ الْمُجْرِمُونَ	Kıyamet koptuğu gün, o suçlu (kâfir)ler (ümitlerini kesip) <i>susarlar</i> .
16	تَبَّ	خَسِرَ، هَلَكَ Zarar etmek, yok olmak.	Tebbet 111/1	تَبَّتْ يَدَا أَبِي هَبٍ وَتَبَّ	Ebu Leheb'in elleri <i>kurusun (yok olsun)</i> ; nitekim <i>yok oldu da</i> .
17	تَبَّرَ	أَهْلَكَ Helâk/yok etmek.	Furkan 25/39	وَكُلًّا ضَرَبْنَا لَهُ الْأَمْثَالَ. وَكُلًّا تَبَّرًا تَتَّبِيرًا	Onların hepsine (geçmişten) misaller verdük. Ama (dinlemedikleri için) hepsini <i>helâk ettik</i> .
18	أَتَّخَنَ (هـ)	أَوْهَنَ (هـ) بِالْمِبَالِغَةِ فِي قِتْلِهِ Savaşta küçük/zayıf düşürmek.	Muhammed 47/4	فَإِذَا لَقِيْتُمْ الَّذِينَ كَفَرُوا فَضَرْبَ الرِّقَابِ حَتَّىٰ إِذَا أَثَّخْتُمُوهُمْ فَشُدُّوا أَلْوَتَاقَهُمْ...	(Savaşta) kâfirlerle karşılaştığınız zaman, derhal boyunlarınızı vurun. Onları zayıf düşürünce, <i>bağlayın/esir alın...</i>
19	جَارَ	تَضَرَّعَ بِالدُّعَاءِ Dua ederek yalvarıp yakarmak.	Nahl 16/53	...ثُمَّ إِذَا مَسَّكُمْ الضَّرُّ فَالْيَهُ تَجَاوَرُونَ	... Sonra size bir sıkıntı dokunduğunda, yalnız O'na <i>yalvarıp</i> <i>yakararsınız</i> .
20	جَمَعَ	أَسْرَعَ Çabuk/süratli olmak, seyirtmek.	Tevbe 9/57	لَوْ يَجِدُونَ مَلْجَأًا أَوْ مَعَاذًا أَوْ مُدْخَلًا لَوَلَّوْا إِلَيْهِ وَهُمْ يَجْمَحُونَ	Şayet sığınacakları bir yer, ya da mağara(lar), hatta başlarını sokabilecekleri bir delik bulsalardı; derhal oraya <i>seyirtirlerdi</i> .
21	جَابَ	قَطَعَ Kesmek, yontmak.	Fecr 89/9	وَتَمُودَ الَّذِينَ جَابُوا الصَّخْرَ بِالْوَادِ	Vâdide kayaları <i>yont</i> (arak evler yap)an Semud'a!
22	حَبَّرَ (هـ)	سَرَّ (هـ)، نَعَّمَ (هـ)	Zuhruf 43/70	ادْخُلُوا الْجَنَّةَ أَنْتُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ تُحْبَرُونَ	Haydi siz de, eşleriniz de <i>neşeyle</i> buyurun Cennet'e!

		Sevinmek, neşelenmek, müreffeh yaşamak.			
23	حَصَّصَ	وَضَحَّ، ظَهَرَ بعد خفاء Gizlilikten sonra ortaya çıkma, görünür olmak.	Yûsuf 12/51	...قَالَتِ امْرَأَةُ الْعَزِيزِ الْآنَ حَصَّصَ الْحَقُّ...	... O anda vezirin eşi: “gerçek (şimdi) ortaya çıktı” dedi...
24	حَضَّ	حَثَّ بِقُوَّةٍ Harâretle teşvîk etmek.	Hâkka 69/34, Mâûn 107/3	وَلَا يُحْضِرُ عَلَى طَعَامِ الْمِسْكِينِ	Fakiri doyurmayı teşvik etmez.
25	أَحْفَى/يُخْفِي ي	أَلَحَّ بِشِدَّةٍ وإجها Harâret ve gayretle ısrar etmek, sıkıştırmak.	Muhammed 47/37	إِنْ يَسْأَلُكُمْوهَا فَيُخْفِكُمْ تَبَخَّلُوا وَيُخْرِجْ أَضْعَانُكُمْ	Eğer hepsini isteyip de sizi sıkıştırsaydı, cimrilik ederdim; Allah da kininizi ortaya çıkarırdı.
26	حَارَ/يُحْوِر	رَجَعُ Dönmek.	İnşikâk 84/14	إِنَّهُ ظَنَّ أَنْ لَنْ يَحْوِرَ	Hiçbir şekilde (Rabbine) dönmeyeceğini zannetmişti.
27	حَادَ/يُحِيدُ	مال عنه، نَفَرَ Antipati duymak, nefret etmek.	Kâf 50/19	وَجَاءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذَلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ تَحِيدُ	Ölüm sekerâtı geldi(ğinde, insana) “nefret edip durduğun şey işte budur!” (denir).
28	أَخْبَتَ	خَشَعَ، اطمأن Huşû duymak, mutmain olmak.	Hûd 11/23	إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَخْبَتُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ... .	İman edip sâlih amel işleyenler ve Rablerine gönülden itaat edenler ise kesinlikler cennetlidir...
29	حَسَأَ	بُعِدَ، ذَلَّ Uzaklaşmak, alçalmak, sinmek.	Mü'minûn 23/108	قَالَ احْسَبُوا فِىهَا وَلَا تُكَلِّمُونِ	Allah, “Sinin orada! Sakın Bana bir şey söylemeyin!” buyurdu.
30	حَصَفَ	أَلصَقَ Yapıştırmak,	A'râf 7/22	...وَطَفِقًا يَجْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ	... (buldukları) cennet yapraklarını edep yerlerine

		tutturmak.		وَرَقِ الْجَنَّةِ...	tutturmaya çalıştılar...
31	خَفَّتْ (بصوته)	خَفَّضَ (ه) Kısmak, azaltmak.	İsrâ 17/110	... وَلَا تَجْهَرُ بِصَلَاتِكَ وَلَا تُخَافُتْ بِهَا وَاتَّبِعْ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا	... Namazında sesini pek yükseltme, ama hepten de <i>kısma</i> ; ikisinin arası bir yol tut.
32	أَدْحَضَ	أَبْطَلَ İptal etmek, ortadan kaldırmak.	Kehf 18/56	... وَيُجَادِلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالْبَاطِلِ لِيُدْحِضُوا بِهِ الْحَقَّ Kâfirler ise onunla hakkı <i>ortadan kaldırmak</i> için bâtılı savunurlar...
33	دَحَا	بَسَطَ، مَهَّدَ Yaymak, döşemek, düzlemek.	Nâziât 79/30	وَالْأَرْضَ بَعْدَ ذَلِكَ دَحَاهَا	Sonra da yeri <i>döşeyip yaydı</i> .
34	دَرَأَ	دَفَعُ Uzaklaştırmak, kaldırmak.	Nûr 24/8	وَيَذَرُ عَنْهَا الْعَذَابَ أَنْ تَشْهَدَ أَرْبَعَ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ	(Hanımı kocasının bu suçlaması karşısında onun) yalancı olduğuna dâir ayrı ayrı dört kere Allah adına yemin ve şahitlik etmesinden kendisinden cezayı <i>kaldırır</i> .
35	دَعَّ	دَفَعُ بَعْفُ Azarlayarak def etmek.	Mâ'ûn 107/2	فَذَلِكَ الَّذِي يَدُعُّ الْيَتِيمَ	Yetimi <i>azarlayıp def eden</i> odur.
36	دَمَدَمَ (عليه)	عَصَبُ Boyun eğdirmek.	Şems 91/14	... فَمَا دَمَمَ عَلَيْهِمْ رَبُّهُمْ بِذُنُوبِهِمْ فَسَوَّاهَا	... Allah da günahları sebebiyle, <i>boyun eğdirip</i> onları yerle bir etti.
37	دَاوَلَ	أَدَارَ، صَرَفَ Döndürmek, çevirmek, sirküle etmek.	Âl-i İmrân 3/140	... وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ işte Biz günleri insanlar arasında böyle <i>çevirip dururuz</i> ...
38	دَرَا	أَطَارَ، فَرَّقَ Savurmak, dağıtmak.	Kehf 18/45	... فَأَصْبَحَ هَشِيمًا تَتَدَرُّهُ الرِّيَّاحُ rüzgârların <i>savurduğu</i> çöp kırıntıları haline geliverdi.
39	دَكَّى	دَبَحَ Dökme.	Mâide 5/3	... إِلَّا مَا دَكَّيْتُمْ (henüz canı çıkmadan uygun

		Kesmek, boğazlamak.			şekilde) <i>kestikleriniz</i> müstesna...
40	رَجَفَ	اضطرب بشدة Şiddetle sarsılmak, sallanmak.	Nâziât 79/6	يَوْمَ تَرْجُفُ الرَّاجِفَةُ	O gün yeri şiddetlice <i>sarsacak!</i>
41	أَرْكَسَ	رَدَّ إِلَى الْكُفْرِ والضلال Küfür ve dalâlete dönmek.	Nisâ 4/88	فَمَا لَكُمْ فِي الْمُنَافِقِينَ فِتْنَةٍ وَاللَّهِ أَرْكَسْتُمْ بِمَا كَسَبْتُمْ ...	Allah yaptıklarından dolayı onları <i>küfre</i> <i>döndürmüşken</i> , siz ne diye münafıklar hakkında iki gruba ayrılıyorsunuz?!
42	رَكَمَ	جَمَعَ Toplamak.	Enfâl 8/37	... فَيَرْكُمُهُ جَمِيعًا hepsini bir araya <i>toplasın...</i>
43	رَانَ	عَلَبَ Hâkim olmak.	Mutaffifin 83 /14	كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ	Hayır! Gerçek öyle değil! Onların yapageldikleri (kötü işler), kalplerine giderek <i>hâkim</i> <i>olmuştur.</i>
44	أَرْجَى	ساق برفق Nazikçe sevketmek.	İsrâ 17/66	رَبُّكُمْ الَّذِي يُرْجِي لَكُمْ الْفُلْكَ فِي الْبَحْرِ لَتَتَّبِعُوا مِنْ فَضْلِهِ ...	Rabbiniz (öyle bir kudret sahibidir) ²³² ki lütfundan nasibinizi arayasınız diye, sizin için denizde gemi(ler) <i>yürütür...</i>
45	زَفَّ	أَسْرَعَ Süratle/ hızlıca gitmek.	Sâffât 37/94	فَأَقْبَلُوا إِلَيْهِ يَرْتَفُونَ	Ve hemen <i>hızlıca</i> onun yanına <i>gittiler.</i>
46	زَهَقَ	زال، انقضى Bitmek, sona ermek.	İsrâ 17/81	وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَرَمَى الْبَاطِلَ ...	De ki: “Hak geldi, bâtıl <i>gitti/bitti...</i> ”
47	تَزَاوَرَ	مال، انحنى Meyletmek, yönelmek.	Kehf 18/17	وَتَرَى الشَّمْسَ إِذَا طَلَعَتْ تَزَاوَرُ عَنْ كَهْفِهِمْ ذَاتَ الْيَمِينِ ...	Görürdün ki güneş doğunca, mağaralarının sağına <i>yönelir...</i>
48	أَسْبَغَ	أَضْفَى، أَمَّ Bol bol vermek, ihsân etmek.	Lokman 31/20	... وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعْمَهُ ظَاهِرَةً ... وَبَاطِنَةً Görünen ve görünmeyen bunca nimetini size <i>ihsân</i> <i>etti...</i>

49	سَجَا	سَكَنَ، هَدَأَ Sakinleşmek, yatışmak.	Duhâ 93/2	وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَى	<i>Sükûnete erdiği zaman geceye.</i>
50	أَسْحَتْ	استأصل Kökünü kurutmak, yok etmek.	Tâ-Hâ 20/61	... لَا تَفْتَرُوا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا فَيَسْحِتْكُمْ بِعَذَابٍ ...	Sakin Allah'a karşı yalan uydurmayın, yoksa bir azapla sizi yok eder...
51	سَفَع	جَذَبَ بِشِدَّةٍ Kuvvetle çekmek.	Alâk 96/15	كَأَلَّا لَيْنٌ لَّمْ يَنْتَهُ كَتَشَفَعًا بِالنَّاصِيَةِ	Hayır hayır! Olmaz böyle şey! Eğer buna bir son vermezse, onu perçeminden tutup (Cehennem'e) sürükleriz.
52	سَلَقَ (بالكلام أو باللسان)	آذَى Eziyet etmek.	Ahzâb 33/19	... فَإِذَا ذَهَبَ الخَوْفُ سَلَقُواكُمْ بِاللِّسَانِ Korku gid(ip de sıra ganimetleri paylaşmaya gel)ince, size (sivri) diller(iy)le eziyet ederler...
53	تَسَوَّرَ	تَسَلَّقَ السُّورَ Duvara tırmanmak.	Sâd 38/21	وَهَلْ أَتَاكَ نَبَأُ الخُصْمِ إِذْ تَسَوَّرُوا المِحْرَابَ	O husûmet olayından haberin oldu mu? Hani onlar mâbedin duvarına tırmanıp...
54	صَعَّرَ (خَدَّهُ)	أَمَالَ (ه) عَجَبًا وَكِبْرًا Kendini beğenme ve kibirle kendinden uzaklaştırmak.	Lokman 31/18	وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ ...	Kibirli davranarak insanları kendinden uzaklaştırma!..
55	طَحَا	دَحَى، بَسَطَ Yaymak, döşemek.	Şems 91/6	وَالْأَرْضِ وَمَا طَحَاهَا	Yere ve onu yayıp döşeyene.
56	طَفِقَ	بدأ يفعل ... yapmaya başlamak.	Sâd 38/33	... فَطَفِقَ مَسْحًا بِالسُّوقِ وَالْأَعْنَاقِ	... bacaklarını ve boyunlarını sıvazlamaya başladı.
57	طَمَثَ	مَسَّ (بِأَشْر) Dokunmak, temas etmek.	Rahmân 55/7 4	لَمْ يَطْمِثْهُنَّ إِنْسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌّ	Daha önce kendilerine ne bir insan ne de cin dokunmuştur.

58	أَعْتَدَ أَعَدَّ وَهَيَّأَ Hazırlamak, donatmak.	Yûsuf 12/31	... وَأَعْتَدْتُ لَهُنَّ مَثَكًا Onlar için mükellef bir sofraya donattı...
59	عَتَلَّ (هـ) جَرَّ (هـ) بعنف Azarlayarak sürüklemek.	Duhân 44/47	خُدُوهُ فَاعْتَلُوهُ إِلَىٰ سَوَاءِ الْجَحِيمِ	(Allah zebanîlere): “onu yakalayın ve Cehennem’in tâ ortasına sürükleyin!” (buyurur).
60	عَتَا استكبر، جأوز الحد Büyükleme/ kibirleşme, sınırı aşmak.	Furkân 25/21	... وَعَتَوْا عُتُوًّا كَبِيرًا	... onlar azgınlıkta haddi çok aştılar.
61	عَدَا (عنه) انصرف (عنه) Yüz çevirmek.	Kehf 18/28	... وَلَا تَعُدُّ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ sakın gözlerin onlardan başkasına kaymasın!...
62	اعْتَرَى عَشِيَ، أصاب Üstüne çöreklenmek, ele geçirmek.	Hûd 11/54	إِن نُّعْوِلُ إِلَّا/اعْتَرَاكَ بَعْضُ آلِهَتِنَا بِسُوءٍ ...	Sadece “tanrılarımızdan biri seni etkisi altına almış...” diyebiliriz. 234
63	عَزَبَ/يَعْزُبُ ب بعُد، خفي Uzak olmak, gizlenmek.	Yûnus 10/61	... وَمَا يَعْزُبُ عَنْ رَبِّكَ مِنْ مِّثْقَالِ ذَرَّةٍ zerre ağırlığınca bir şey bile, Rabbinin ilminden uzak değildir...
64	عَزَّرَ نَصَرَ، قَوَّى Yardımcı olmak, desteklemek.	A'râf 7/157	... وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُonu destekleyen, ona yardımcı olan...
65	عَسَسَ أقبل بظلامه (Gece) karanlığın(ın) gelmesi.	Tekvîr 81/17	وَاللَّيْلِ إِذَا عَسَسَ	(Karanlığı) geldiği zaman geceye.
66	عَضَلَّ (ها) منعها بشدة من النزاج ظلما Evlenmeyi zorla engellemek.	Bakara 2/232	... فَلَا تَعْضَلُوهُنَّ أَنْ يَنْكِحْنَ أَزْوَاجَهُنَّ (eski) kocalarıyla evlenmelerine engel olmayın...
67	عَمَّهُ تخبر، تحبط Şaşkın	Bakara 2/15	اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمُدُّهُمْ فِي	Allah da onlarla alay eder ve azgınlıklarında

		olmak, dolaşıp durmak.		طُعْيَانِهِمْ يَعْصَمُونَ	onlara mühlet verir de, <i>şaşkın şaşkın</i> <i>dolaşıp dururlar.</i>
68	عَنْتَ	وَقَعَ فِي مَشَقَّةٍ وَشَدَّةٍ Zorluk ve meşakkat içerisinde olmak.	Tevbe 9/128	لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ ...	Size içinizden öyle bir Peygamber geldi ki, zahmete uğramanız ona <i>ağır</i> <i>gelir...</i>
69	عَنَا	خَضَعُ، ذَلٌّ Boyun eğmek, alçalmak.	Tâ-Hâ 20/111	وَعَنَتِ الْوُجُوهُ لِلْحَيِّ الْقَيُّومِ ...	Bütün yüzler (Hayy ve Kayyûm olan Allah)'a <i>baş</i> <i>eğmiştir...</i>
70	عَيِّي/يَعْيِي	عَجَزَ Âciz olmak.	Ahkâf 46/33	أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَمْ يَعْزِ يَخْلُقْهُنَّ ...	Allah'ın gökleri ve yeri yaratan ve yaratmada <i>acziyet</i> <i>göstermeyen</i> bir varlık olduğunu... hâlâ anlamadılar mı?!
71	أَعْطَشَ	أَظْلَمَ Karartmak.	Nâziât 79/29	وَأَعْطَشَ لَيْلَهَا Gecesini <i>kararlık</i> <i>yapan...</i>
72	فَنَدَّ	خَطَّعَ رَأْيَهُ Düşüncesi dolayısıyla itham etmek, suçlamak.	Yûsuf 12/94	... لَوْلَا أَنْ تُفَنِّدُونِ	"Şayet beni ('bunadı' diye) <i>kınamazsanız</i> "...
73	قَدَّ	شَقَّ/قَطَعَ طَوْلًا Yarmak, boydan kesmek, yırtmak.	Yûsuf 12/25	وَأَسْتَبَقَا الْبَابَ وَقَدَّتْ قَمِيصُهُ مِنْ دُبُرٍ ...	Ve ikisi de kapıya doğru koşuştular. (Kadın), Yusuf'un gömleğini arkadan <i>yırttı...</i>
74	قَلَى	أَبْعَصَ/هَجَرَ Sevmemek, terketmek.	Duhâ 93/3	مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَى	Rabbin Seni ne <i>terk</i> <i>etti</i> , ne de Sana darıldı.
75	أَقْنَى	أَرْضَى Memnun/ Hoşnut etmek.	Necm 53/48	وَأَنَّهُ هُوَ أَعْنَى وَأَقْنَى	Zengin eden de O'dur, <i>memnun eden</i> de.
76	فَيَضُّ	هَيَّأَ Hazırlamak.	Fussilet 41/25	وَقَيَّضْنَا لَهُمْ قُرَنَاءَ ...	Onlara birtakım arkadaşlar

					hazırlarız...
77	انكدر	تناثر Saçılmak, dağılmak.	Tekvîr 81/2	وَإِذَا النُّجُومُ انكَدَرَتْ	Yıldızlar dağıldığı zaman.
78	أعدى	بجّل بالخير Malda cimrilik etmek.	Necm 53/33-34	أَفَرَأَيْتَ الَّذِي تَوَلَّى . وَأَعْطَى قَلِيلًا وَأَكْدَى	Şu yüz çevireni gördün mü! Azıcık verip de cimrilik edeni!
79	كشط (ه/ه)	أزال (ه/ه) Gidermek, yok etmek.	Tekvîr 81/11	وَإِذَا السَّمَاءُ كُشِطَتْ	Gök ortadan kaldırıldığı zaman.
80	كأ	حمى / خفيظ Himâye etmek, korumak.	Enbiyâ 21/42	قُلْ مَنْ يَكْفُلُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ مِنَ الرَّحْمَنِ ...	De ki: “Gece ve gündüz, Rahman’dan (başka) sizi kim koruyabilir?” ...
81	تحص	طهر بابتلاء Sınayarak arındırmak.	Âl-i İmrân 3/141	وَيُمَيِّصَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا ...	Ve inananları iyice arındırmak için...
82	تحق	حما/أهلك Yok etmek, helâk etmek.	Bakara 2/276	يَحْقُقُ اللَّهُ الرِّبَا وَيُزِيلُ الصَّدَقَاتِ ...	Allah faizi(n) ²³⁶ getirisini) yok eder, (zekât ve) sadakaları ise nemalandırır...
83	مار/يمور	تحرك بسرعة Süratle hareket etmek.	Tûr 52/9	يَوْمَ تُمُورُ السَّمَاءُ مَوْرًا	O gün gök şiddetle çalkalanır.
84	ماد/يميد	تحرك/اهتر Kıpırdamak, sarsmak, titretmek.	Nahl 16/15	وَأَلْقَى فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ ...	Sizi sarsmasın diye, yeryüzüne dağlar koydu...
85	نتق	رفع Kaldırmak, yükseltmek.	A'râf 7/171	وَإِذْ نَتَقْنَا الْجَبَلَ فَوْقَهُمْ كَأَنَّهُ ظِلَّةٌ ...	Hani Biz o dağı bir gölgelik gibi onların üstüne kaldırmıştık da ...
86	نزع	أفسد Bozmak.	Yûsuf 12/100	... مِنْ بَعْدِ أَنْ نَزَعَ الشَّيْطَانُ بَنِي وَيْنَ إِخْوَتِي Şeytan benimle kardeşlerimin arasını bozduktan sonra ...

87	نَشَرَ نَهَضَ/قام Kalkmak.	Mücâdele 58/11	... وَإِذَا قِيلَ انشُرُوا فَاَنشُرُوا Size “kalkın!” denildiği zaman da kalkın...
88	نَعَقَ حَارَّ/صاح Bağırıp çağırarak, seslenmek.	Bakara 2/171	وَمَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا كَمَثَلِ الَّذِي يُعِيقُ بِمَا لَا يَسْمَعُ إِلَّا دُعَاءَ وَنِدَاءَ ...	İnkârcıları (hakka çağırarı)n durumu, tıpkı bağırıp çağırımdan başka bir şeyden anlamayan hayvanlara <i>seslenen</i> (çoban)ın durumu gibidir...
89	أَنَعَضَ حَرَكَ (ه) فِي تعجب (رأسه) Şaşkınlıkla/ Garip garip hareket etmek.	İsrâ 17/51	... فَسَيُنَعِضُونَ إِلَيْكَ رُؤُوسَهُمْ Sana alay ederek başlarını <i>sallayacaklar</i> da ...
90	نَفَسَ تَفَرَّقَ/انتشر Dağılmak, yayılmak.	Enbiyâ 21/78	وَدَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ إِذْ يَخْتِمَانِ فِي الْحَرْثِ إِذْ نَفَسَتْ فِيهِ عَنَمُ الْقَوْمِ ...	Davud ile Süleyman'ı da... Hani onlar (bir) ekin konusunda hüküm veriyorlardı. ²³⁷ Soyle ki, bir grup insanın koyun sürüsü ekine <i>yayılmış</i> ...
91	هَجَعَ نام ليلا Geceleyin uyumak.	Zâriyât 51/17	كَانُوا قَلِيلًا مِّنَ اللَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ	<i>Geceleri az uyurlardı.</i>
92	أَهْطَعَ نظر في ذل وخصوع (نظره) Zillet ve alçaklık içinde bakmak.	İbrahim 14/43	... مُهْطِعِينَ مُقْنِعِي رُؤُوسِهِمْ ...	O gün onlar başlarını dikmiş şekilde <i>bakarlar</i> ...
93	أَهْطَعَ (ي) أسرع Süratli/çabuk olmak, seyirtmek. (سيره)	Kamer 54/8	... مُهْطِعِينَ إِلَى الدَّاعِ ...	Münâdiye doğru <i>seyirterek</i> ...
94	أَوْبَقَ أَهْلَكَ Yok etmek.	Şûrâ 42/34	... أَوْ يُوبِقُهُنَّ بِمَا كَسَبُوا ...	Yahut işledikleri (günahlar) sebebiyle (o gemileri) <i>batırır</i>

					...
95	أَوْجَف	أَسْرَعَ Süratli/çabuk olmak.	Haşr 59/6	... فَمَا أَوْجَعْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ siz onun için ne at, ne de deve koştururdunuz ...
96	أُوزِعَ	مُنِعَ/كُفَّ عَنِ التفريق Dağılmasını engellemek, bırakmamak.	Neml 27/17	وَحُشِرَ لِسُلَيْمَانَ جُنُودُهُ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ وَالطَّيْرِ فَهُمْ يُوزَعُونَ	Süleyman'ın cinlerden, insanlardan ve kuşlardan oluşan orduları toplanmış olup, hepsi <i>düzenli</i> olarak sevk ediliyordu.
97	وَسَقَى	جَمَعَ وَصَمَّ Toplamak, bir araya getirmek.	İnşikak 84/1 7	وَاللَّيْلِ وَمَا وَسَقَى	Geceye ve getirdiklerine.
98	أَوْفَضَ	عَدَا فِي سُرْعَةٍ Süratle koşmak, seğirtmek.	Me'âric 70/4 3	... كَأَنَّهُمْ إِلَى نُصُبٍ يُوفِضُونَ	... sanki <i>süratle</i> hedefe (varmak istercesine) <i>koşarlar</i> .
99	وَقَبَّ	دَخَلَ/انتشر Girmek, yayılmak.	Felâk 113/3	وَمِنْ شَرِّ عَاسِقٍ إِذَا وَقَبَّ	Karanlığı <i>çoktuğu</i> zaman gecenin şerrinden.
100	وَكَزَّ (هـ)	ضَرَبَ (هـ) بِجُمُعٍ كَفَّهُ مَضْمُومَةً الأصابع Yumruk ile vurmak.	Kasas 28/15	... فَوَكَرَهُ مُوسَى فَقَضَى عَلَيْهِ Mûsâ da ötekine <i>bir yumruk indirip</i> işini bitirdi...

2.2. Sıfatlar

Sıra Nu.	Kelime	Anlamı	Sûre/Âyet Numarası	Âyet	Anlamı
1	أَسِين	متغير الرائحة Kokusu değişen.	Muhammed 47/15	مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وَعَدَ الْمُتَّقُونَ فِيهَا أَنْهَارٌ مِنْ مَاءٍ غَيْرِ آسِينٍ ...	Müttakîlere vadedilen Cennet'in durumu şudur: İçinde <i>bozulmayan</i> su ırmakları...
2	أَشِيرَ	بطر مستكبر Şımarık,	Kamer 54/26	سَيَعْلَمُونَ عَدًّا مِنَ الْكَذَّابِ الْأَشِيرِ	“Sen hiç üzülme! Yarın, (asıl) yalancı ve <i>küstah</i> kimmiş

		kibirli, küstah..			öğrenirler!”
3	آن	بالغ نهايته في شدة الحرارة Sıcaklığı son raddesine ulaşmış.	Rahmân 55/44	يَطُوفُونَ بَيْنَهَا وَيَبْنَ حَمِيمٍ آن	Onlar Cehennem ile kaynar su arasında gidip gelirler.
4	أَوَاه	كثير التأوه والدعاء Çokça yakaran ve duâ eden.	Tevbe 9/114	... إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ	... İbrâhim, gerçekten çok içli ve yumuşak huylu idi.
5	أَبْتَر	المنقطع عنه الخير، فهو حقير ذليل Kendine hayrı kalmamış, hakîr ve zelîl kimse.	Kevser 108/3	إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ	Asıl ebter Sana buğzedendir!
6	بَاسِر	كالح متغير Suratı değişen, asık suratlı.	Kıyâmet 75/24	وَوُجُوهُ يَوْمَئِذٍ بَاسِرَةٌ	Ve o gün nice suratlar asılır.
7	بَاسِق	عال مرتفع Ulu, yüksek.	Kâf 50/10	وَالنَّخْلُ بَاسِقَاتٍ لَهَا طَلْعٌ نَضِيدٌ	Sıralanmış meyveleriyle yüksek hurma ağaçları.
8	جَاثِم	لاصق بالأرض Yere yapışmış.	A'râf 7/78	فَأَحَدْنَاهُمْ الرَّحْمَةَ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَاثِمِينَ	Bunun üzerine o şiddetli sarsıntı onları kısıktırak yakalayiverdi de yurtlarında yere yapışıp kaldılar.
9	جَاثٍ	جالس على ركبته Diz üstü oturmuş.	Câsiye 45/28	وَتَرَى كُلَّ أُمَّةٍ جَاثِيَةً ...	(O gün) her ümmeti diz çökmüş şekilde görürsün...
10	مَجْدُودٌ	مقطع مجدود	Hûd 11/108	... عَطَاءٌ غَيْرَ مَجْدُودٍ	Kesilmeyecek bir

		Kesilmiş/ kesik.			ihşân ...
11	جُرْز	جرداء لا نبات فيها Bitkisiz, çorak.	Secde 32/27	أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَسُوقُ الْمَاءَ إِلَى الْأَرْضِ الْجُرْزِ ...	Bizim çorak araziye su sevk ettiğimizi görmüyorlar mı?!
12	مُتَجَانِفٍ	متمايل Sendelemek, meyletmek.	Mâide 5/3	... فَمَنْ اضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ غَيْرَ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمٍ Kim günaha meyletmeksizin açlıktan bunalıp çaresiz kalırsa ...
13	حَنِيدٍ	مشوى بين حجرين İki taş arasında kızartılmış.	Hûd 11/69	... فَمَا لَبِثَ أَنْ جَاءَ بِعِجْلٍ حَنِيدٍ	... elinde kızarmış körpe bir dana getirip ikram etti.
14	أَحْوَى	أسود من شدة النضارة والخضرة Tazelik ve yeşilliği kararmış.	A'lâ 87/5	فَجَعَلَهُ غُثَاءً أَحْوَى	Sonra da onu kupkuru bir çöpe çevirdi.
15	خَتَّارٍ	غدار Gaddâr/ vefâsız.	Lokman 31/32	... وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا الْكَافِرُ خَتَّارٍ كَفُورٍ	Bizim âyetlerimizi gaddâr ve nankör olanlardan başkası inkâr etmezler.
16	مَخْضُودٍ	بلاشوك Dikensiz.	Vâkıa 56/28	فِي سِدْرٍ مَّخْضُودٍ	Dikensiz kirazlar.
17	دَاخِرٍ	ذليل، منقاد Alçak, boyun eğdirilmiş.	Nahl 16/48	... سَجَّدَا لِلَّهِ وَهُمْ دَاخِرُونَ	... nasıl da sürünüp Allah'a secde ederek dönmektedir.
18	دُرِّيٍّ	مضى مشرق Işık veren, parlayan.	Nûr 24/35	... الرُّجَاجُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ o sırça da sanki parlayan inci gibi bir yıldız!..
19	مِدْرَارًا	كثير المطر Bol yağmur.	En'âm 6/6	... وَأَرْسَلْنَا السَّمَاءَ عَلَيْهِمْ مِدْرَارًا gökten üstlerine bol bol yağmur gönderdik...
20	دَافِقٍ	مُنْصَبٌ Dökülen.	Târik 86/6	خَلَقَ مِنْ مَّاءٍ دَافِقٍ	atılan bir sudan yaratıldı.

21	دِهَاق	ممتلئة Dolu.	Nebe' 78/34	وَكَأْسًا دِهَاقًا	Dolu kadehler.
22	مُدْهَامٌ	أسود من شدة الخصرة Yeşilliği kararmış.	Rahmân 55/6 4	مُدْهَامَتَانِ	Yemyeşildirler.
23	مُدْوُومٌ	مذموم مطرود Yerilmiş, kovulmuş.	A'râf 7/18	قَالَ اخْرُجْ مِنْهَا مُدْوُومًا مَدْحُورًا ...	Allah şöyle buyurdu: "Alçak ve kovulmuş olarak çık oradan!..."
24	مُدْعِنٌ	خاضع منقاد Uysal, boyun eğmiş.	Nûr 24/49	وَإِنْ يَكُنْ لَهُمُ الْحَقُّ يَأْتُوا إِلَيْهِ مُدْعِنِينَ	Ama hüküm kendilerinin lehine olursa, tam bir itaat ile gelirler.
25	رِدْءٌ	المعين والناصر Destekçi, yardımcı.	Kasas 28/34	... فَأَرْسَلَهُ مَعِيَ رِدْءًا يُصَدِّقُنِي ...	"...onu benimle beraber yardımcı olarak görevlendir de beni tasdik etsin..."
26	رَهْوٌ	ساكن Sâkin.	Duhân 44/24	وَأَتْرَكَ الْبَحْرَ رَهْوًا إِنَّهُمْ جُنْدٌ مُعْرَفُونَ	"Ve denizi kendi haline/sâkin bırak, çünkü onlar boğulacak bir ²⁴¹ ordudur."
27	مُرْمَلٌ	متلفف في ثيابه Kisvesini bürünmüş.	Müzzemmil 73 /1	يَا أَيُّهَا الْمُرْمِلُ	Ey örtüsüne bürünen (Rasulüm)!
28	رَزِيمٌ	دعوى، معروف بالسر Soysuz, sırrı ile maruf.	Kalem 68/13	عُتِلَّ بَعْدَ ذَلِكَ رَزِيمًا	Hödük, üstelik de soysuz olana!
29	سُدَى	مهمل فلا يجازى Kendi haline bırakılmış, mükâfat ve(ya) cezâ verilmeyecek olan.	Kıyâmet 75/36	أَيُّسَبُّ الْإِنْسَانَ أَنْ يُشْرَكَ سُدَى	İnsan başıboş bırakılacağı mı sanır?
30	سَارِبٌ	ماض (ذاهب) Geçip gitmiş.	Ra'd 13/10	... وَمَنْ هُوَ مُسْتَخْفٍ بِاللَّيْلِ وَسَارِبٌ بِالنَّهَارِ	Gece gizlenenip de gündüz meydana gezen ...

31	مُتَشَاكِسٍ	مختلف Tartışan, münakaşa eden.	Zümer 39/29	ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلًا فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَاكِسُونَ ...	Allah bir misal verdi: Birbirleriyle hep <i>münakaşa eden</i> ortakların emrinde olan adam ile...
32	شَانِيءٍ	مُبْغِضٍ Sevmeyen, buğzeden.	Kevser 108/3	إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ	Asıl ebter Sana <i>buğzededendir!</i>
33	صَافِنٍ	وضع للذابة تقف على ثلاث وتثنى سنبك الرابعة Üç ayağı üzerinde duran, dördüncü ayağı da tırnağı üzere olan (binek) hayvan(ı).	Sâd 38/31	إِذْ عُرِضَ عَلَيْهِ بِالْعَشِيِّ الصَّافِيَاتِ الْجِيَادُ	Hani bir gün ikinci vakti ona, <i>saftan</i> <i>koşu atları</i> arz edilmişti.
34	ضَامِرٍ	هزِيلٍ Cılız, zayıf.	Hac 22/27	... وَعَلَى كُلِّ ضَامِرٍ <i>cılız</i> develer üzerinde ...
35	ضَنِينٍ	بِخِيلٍ Cimri.	Tekvîr 81/24	وَمَا هُوَ عَلَى الْعَيْبِ بِضَنِينٍ	O, vahiy hususunda <i>cimri davranacak</i> bir kimse değildir.
36	ضَيِّزَى	جَائِرَةٌ Haksız, adaletsiz, zâlimâne.	Necm 53/22	تِلْكَ إِذَا قَسَمَةٌ ضَيِّزَى	O zaman bu, <i>adaletsiz</i> bir taksimdir.
37	عَتِيدٍ	مُهَيَّأً مَلَاظِمٍ Yanında olup (o şey için) hazırlanmış.	Kâf 50/18	... إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ	... <i>yanında</i> , (bu iş için) <i>hazırlanmış</i> bir gözcü olmasın ...
38	عُتُلٍّ	جاف غليظ Kaba, hödük.	Kalem 68/13	عُتُلٌّ بَعْدَ ذَلِكَ زَنِيمٍ	<i>Hödük</i> , üstelik de soysuz olana!
39	عَجْفَاءٍ	هزيلة، نحيفة Zayıf, sıska.	Yûsuf 12/43	... يَا كُلُّهُنَّ سَبْعٌ عِجْفَاءٌ onları <i>yedi</i> zayıf ineğin yediğini ...
40	مُعْتَرٍّ	المعترض	Hac 22/36	... فَكُلُّوا مِنْهَا وَأَطِعُوا الْقَانِعَ onlardan yiyin, kanaatkâr ve

		للمعروف من غير أن يسأل İyilik istemekten çekinen kimse.		وَالْمُعْتَرِّ ...	istemekten çekinen kimselere de yedirin ...
41	غَابِرٍ	هالِكٌ Helâk olan.	A'râf 7/83	فَأُجْتَنِبُهَا وَأَهْلُهَا إِلَّا امْرَأَتَهُ كَانَتْ مِنَ الْعَابِرِينَ	Biz de (geride), <i>helâk olanlar</i> arasında (kalan) eşi hâriç, onu ve ailesini kurtardık.
42	(ماء) عَدَقَ	غامر كثير Taşan, çok fazla, bol bol.	Cin 72/16	... لَأَسْقِيَنَّهُمْ مَاءً غَدَقًا	... onlara <i>bol</i> yağmur verirdik.
43	أَغْلَفَ/عُدًّا ف	غير واع للرشد كأن على قلبه غلافا Sanki kalbinde perde varmış gibi, hakikatin farkında olmayan.	Bakara 2/88	وَقَالُوا قُلُوبُنَا غُلْفٌ ...	"Kalplerimiz <i>perdelidir</i> " dediler...
44	فَارِهٍ	حاذق، ماهر Kabiliyetli/becerikli (usta), maharetli.	Şuarâ 26/149	وَتَنْجِثُونَ مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا قَارِهِينَ	Dağlarda(n) <i>ustaca</i> evler yontuyorsunuz?
45	قَاصِفٍ	شديد الصوت Çok/yüksek ses.	İsrâ 17/69	... فَيُرْسِلَ عَلَيْكُمْ قَاصِفًا مِّنَ الرِّيحِ üzerinize (kırıp geçiren) <i>korkunç bir ses</i> göndererek ...
46	كَثِيبٍ	رمل متجمع Yığılmış kum.	Müzzemmil 73/14	... وَكَانَتِ الْجِبَالُ كَثِيبًا مَّهِيلًا	... ve dağlar, dağılan <i>kum yığınları</i> haline gelir.
47	كَالْحِوَرِ	عابس في غم وحزن	Mü'minûn 23/104	تَلْفَحُ وُجُوهَهُمُ النَّارُ وَهُمْ فِيهَا كَالْحِوَرِ	Yüzlerini alev(ler) yalar da, orada <i>somurtup dururlar</i> .

		Üzüntü ve kederden somurtan.			
48	أَكْمَةٌ	فاقد البصر Görme duyusunu kaybetmiş/ kör.	Âl-i İmrân 3/49	... وَأُتْرِيءُ الْأَكْمَةَ وَالْأَبْرَصَ Ben, <i>körü</i> ve abrası iyileştirir,...
49	كُنُودٌ	شديد الجحود Aşırı nankörlük.	Âdiyât 100/6	إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ	İnsan, Rabbine karşı gerçekten çok <i>nankördür!</i>
50	كُنَّسٌ / كَا نِسَةٌ	سائرة Hareketli, seyreden.	Tekvîr 81/16	الْجَوَارِ الْكُنَّسِ	Akan ve <i>seyredip giden (gezegen)lere...</i>
51	لُبْدٌ	كثير متجمع Çok yığılmış.	Beled 90/6	يَقُولُ أَهْلَكَثٌ مَا لَا تُبَادُ	“Yığınla servet tükettim” diye övünüp durur.
52	لَازِبٌ	شديد متماسك Kuvvetle kenetlenmiş/ yapışmış, sıkı.	Sâffât 37/11	... إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِّن طِينٍ لَّازِبٍ	... Biz onları, <i>yapışkan bir çamurdan</i> yarattık. 244
53	نَجْرَةٌ	قليل التماسك Gevşek/çözülmüş.	Nâziât 79/11	أَئِذَا كُنَّا عِظَامًا نَّجْرَةً	“biz <i>çürümüş kemikler</i> haline geldikten sonra mı?!”
54	نَضَّاحَةٌ	غزيرة فوّارة Bol bol, kaynayan/ taşan.	Rahmân 55/66	فِيهِمَا عَيْنَانِ نَضَّاحَتَانِ	Bunlarda da <i>kaynayan</i> iki göze vardır.
55	نَضِيدٌ	مُنَسَّقٌ Dizilmiş/ düzenlenmiş/ sıralanmış.	Kâf 50/10	وَالنَّخْلَ بِاسِقَاتٍ لَّهَا طَلْعٌ نَّضِيدٌ	<i>Sıralanmış</i> meyveleriyle yüksek hurma ağaçları.
56	نَاكِبٌ	مائل منحرف Meyletmiş, sapmış.	Mü'minûn 23/74	وَإِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ عَنِ الصِّرَاطِ لَنَاكِبُونَ	Âhiret'e inanmayanlar, gerçekten yoldan <i>sapmışlardır.</i>
57	نَكِيدٌ	ضعيف، قليل النفع	A'râf 7/58	... وَالَّذِي خَبِثٌ لَا يَخْرِجُ إِلَّا نَكِيدًا verimi az olan bir yerde, ancak <i>işe yaramaz şeyler</i> çıkar...

		Zayıf, faydası az.			
58	هَلُوع	شديد الجوع Çok endişeli/ tedirgin.	Meâric 70/19	إِنَّ الْإِنْسَانَ خُلِقَ هَلُوعًا	Gerçekten insan <i>tedirgin</i> olarak yaratılmıştır.
59	هَامِدَةٌ	يابسة مجدبة Verimsiz/ kuru.	Hac 22/5	... وَتَرَى الْأَرْضَ هَامِدَةً فِإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ Yeri de <i>kupkuru/verimsiz</i> görürsün, ama Biz oraya su indirince çok geçmeden kıpırdanır ve kabarrı ...
60	مَوْوُودَةٌ	المدفونة حية حشية العار Utanç duygusuyla diri diri gömülmüş.	Tekvîr 81/8	وَإِذَا الْمَوْوُودَةُ سُئِلَتْ	<i>Diri diri gömülen kız</i> <i>çocuğuna</i> sorulduğunda.
61	وَاصِبٌ	دائم، لازم Dâim, gerekli.	Nahl 16/52	... وَلَهُ الدِّينُ وَاصِبًا Kulluğun da <i>daima</i> O'na yapılması <i>gereklidir</i> ...
62	مَوْضُونٌ	محکم النسيج Sağlam örülmüş/ dokunmuş.	Vâkıa 56/15	عَلَى سُرُرٍ مَّوْضُونَةٍ	<i>Dokunmuş/süslenmiş</i> tahtlar üzerinde.
63	مَوْقُودَةٌ	المضروبة حتى الموت Ölene kadar dövülmüş.	Mâide 5/3	... وَالْمُنْحَنِقَةَ وَالْمَوْقُودَةَ boğulmuş, (sert bir cisimle) <i>vurularak</i> <i>öldürülmüş</i> ...
64	وَهَّاجٌ	متوقد مشع Yanan, parıldayan.	Nebe' 78/13	وَجَعَلْنَا سِرَاجًا وَهَّاجًا	Orada <i>parıldayarak</i> yanan bir lamba koyduk.

2.3. Soyut İsimler

Sıra Nu.	Kelime	Anlamı	Sûre/Âyet Numarası	Âyet	Anlamı
1	الإِلَّ	العهد، القرابة Anlaşma/	Tevbe 9/8	... لَا يَرْفُئُوا فِيكُمْ إِلَّا وَلَا	... sizin hakkınızda ne <i>anlaşma</i> ne de

		yakınlaşma.		ذِمَّةٌ ...	sözleşme gözetirlerdi ...
2	الْأَمْت	الارتفاع، الانخفاض İnişli çıkışlı/ engebeli.	Tâ-Hâ 20/107	لَا تَرَى فِيهَا عِوَجًا وَلَا أَمْتًا	“Orada ne çarpıklık ne de <i>engebelilik</i> göreceksin!”
3	التَّعَس	الهلاك Helâk/ yok olma.	Muhammed 47/8	وَالَّذِينَ كَفَرُوا فَتَعَسَا لَهُمْ وَأَصْلٌ أَعْمَاهُمْ	Kâfirlere gelince, onlar <i>helâk</i> <i>olsunlar!</i> (Allah) onların yaptıklarını boşa çıkarmıştır.
4	التَّبُور	الهلاك Helâk/ yok olma.	Furkân 25/13	... دَعَا هُنَالِكَ تَبُورًا	... orada <i>yok olup</i> <i>gitmek</i> isterler.
5	تَشْرِيْب	لوم، تأنيب Kınama, ayıplama.	Yûsuf 12/92	قَالَ لَا تَشْرِيْب عَلَيْنَا الْيَوْمَ يَغْفِرُ اللَّهُ لَكُمْ ...	Yusuf “Bugün sizi <i>kınayacak</i> , değilim! Allah da sizi bağışlasın...”
6	الْحَرْد	الحرمان، المنع بجدة Yoksunluk, engellemek.	Kalem 68/25	وَعَدُوا عَلَى حَرْزٍ قَادِرِينَ	(Yoksulları) <i>engelleme</i> kararlılığı ile 246 erkenden gittiler.
7	خُور	صياح Böğürme, ötme.	A'râf 7/148	وَاتَّخَذَ قَوْمُ مُوسَى مِنْ بَعْدِهِ مِنْ خَلْقِهِمْ عِجْلًا جَسَدًا لَهُ خُورٌ ...	Mûsâ'nın kavmi (o ayrıldıktan) sonra zinet eşyalarından, <i>böğürür</i> gibi ses çıkaran bir buzağı heykeli(ni tanrı) edindiler...
8	ذُؤُك (الشمس)	زوال (الشمس) عن كبد السماء Güneşin gökyüzünde kaybolması/ batması.	İsrâ 17/78	أَقِمِ الصَّلَاةَ لِلْأُولَى الشَّمْسِ إِلَى عَسَقِ اللَّيْلِ ...	Güneş <i>batıp</i> da gece (karanlığı) basıncaya kadar namaz kıl...
9	الرَّوْع	الفرع Korku, dehşet.	Hûd 11/74	فَلَمَّا ذَهَبَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ الرَّوْعُ ...	Ne zaman ki İbrâhim'den <i>korku</i> gitti...
10	الظَّن	السفر، الارتحال	Nahl 16/80	... تَسْتَخِفُّونَهَا يَوْمَ	... <i>göçtüğünüz</i> günlerde kolayca

		Sefer, yolculuk.		طَغِينُكُمْ ...	taşıyabileceğiniz (evler)...
11	لُغُوبٌ	التعب الشديد، الإعياء Aşırı yorgunluk, bitkinlik.	Fâtır 35/35	... لَا يَمَسُّنَا فِيهَا نُصَبٌ وَلَا يَمَسُّنَا فِيهَا لُغُوبٌ	... Burada artık bize ne <i>yorgunluk</i> dokunacak, ne de bikkinlik gelecek.
12	الْمِحَالِ	الكيد، البطش Oyun/tuzak, ceza.	Ra'd 13/13	... وَهُمْ يُجَادِلُونَ فِي اللَّهِ وَهُوَ شَدِيدُ الْمِحَالِ	... onlar hâlâ Allah hakkında tartışıp duruyorlar. Halbuki O'nun <i>cezası</i> pek çetindir.
13	الْمُهْتَمِ	البغض، الكراهية Kin, nefret.	Mü'min/Gâfir 40/10	... كَمْ مَتَّعْتُمُ اللَّهُ الْأَكْبَرُ مِنْ ... مَمْتِكُمْ أَنْفُسَكُمْ “Allah’ın (size) <i>kızması</i> , sizin kendinize <i>kızmanızdan</i> daha şiddetlidir...
14	التَّنَاوُشِ	التناول من قرب Yakından almak/ elde etmek.	Sebe' 34/52	وَقَالُوا آمَنَّا بِهِ وَأَنَّى لَهُمُ التَّنَاوُشُ مِنْ مَكَانٍ بَعِيدٍ	“Ona inandık” dediler; ama uzak yerden o(ima)na nasıl <i>ulaşılır</i> ?! 247
15	الْيَنْعِ	التُّضُّجُ Vadesi gelmek, olgunlaşmak, kızarmak.	En'âm 6/99	... انظُرُوا إِلَى ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ ... وَيَنْعِهِ her birinin meyvesine, bir meyveye durduğunda bir de <i>olgunlaştıkları</i> zaman bakın!..

2.4. Somut İsimler

Sıra Nu.	Kelime	Anlamı	Sûre/Âyet Numarası	Âyet	Anlamı
1	الْأَبِّ	العشب ترعاه الأنعام Hayvanların otladığı ot/çayır.	Abese 80/31	وَفَاكِهَةً وَأَبًّا	Meyve ve <i>çayır</i> .
2	الْإِدِّ	الأمر الداهي المنكر Kurnazca planlanmış	Meryem 19/89	لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِدًّا	“Çok <i>çirkin bir şey</i> ortaya attınız!”

		çirkin iş.			
3	الْأَيْكَةِ	الشجرة الملتفة Birbirine dolanmış sık ağaçlık.	Hıcr 15/78	وَإِنْ كَانَ أَصْحَابُ الْأَيْكَةِ لَطَّالِمِينَ	Eyke halkı da çok zalimlerdi.
4	الْأَيْمِ/الْأَيَا مى	المرأة لا زوج لها/الرجل لا امرأة له Eşi olmayan kadın ve(ya) erkek.	Nûr 24/32	وَأَنْكِحُوا الْأَيَامَى مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ ...	İçinizden <i>evli olmayanları</i> , köle ve cariyelerinizden iyi olanları evlendirin!..
5	الْبَدَنَةِ/ال بُذُن	حيوان الأضحية من ناقة أو بقرة Deve ya da sığır cinsinden kurbanlık hayvan.	Hac 22/36	وَأُبْدِنَ جَعَلْنَاهَا لَكُمْ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ لَكُمْ فِيهَا خَيْرٌ ...	Biz <i>kurbanlık büyükbaş hayvanları</i> da sizin için Allah'ın (dîninin) işaretlerinden yaptık. Onlarda sizin için hayır vardır...
6	التَّفَثِ	ما يصيب المحرم بالحج من ترك الادهان والغسل والحلق من الدَّرَنِ والوسخ Hac'da ihrâmlı kimsenin yağlanmak, yıkanmak, bir kir ya da pisliği kazımak gibi terketmesi gereken şeyler.	Hac 22/29	ثُمَّ لِيَقْضُوا تَفَثَهُمْ وَلِيُوفُوا نُذُورَهُمْ وَلِيَطَّوَّفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ	Sonra (saçlarını ²⁴⁸ tırnaklarını kesip üst-başlarındaki kirlerini gidersinler ve (diğer) hac görevlerini yerine getirsinler, kadîm mâbedi (bir kere daha) tavâf etsinler.
7	النَّرى	التراب النادى Alçak toprak.	Tâ-Hâ 20/6	لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ	Göklerde, yerde, ikisi arasında ve yerin altında olan ne varsa, O'nun'dur.

				التَّرى	
8	الجُدوة	الجمرة الملتهبة Alevli kor.	Kasas 28/29	... لَعَلِّي آتَيْكُمْ مِنْهَا بِخَبَرٍ أَوْ جُدْوَةٍ مِنَ النَّارِ لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ	"... Belki size bir haber ya da o ateşten bir kor getiririm de ısınırsınız."
9	جَيْبٍ (القميص)	ما يفتح على النحر Boynu açan (yaka).	Nûr 24/31	... وَلِيَضْرِبَنَّ بِجُمْهُرٍ عَلَى جُنُوبِهِمْ Başörtülerini, yakalarının üstüne (kapatacak şekilde) koysunlar...
10	الحَدَب	الجزء المرتفع من الأرض Yerden yüksek kısım/tepe.	Enbiyâ 21/96	... وَهُمْ مِنْ كُلِّ حَدَبٍ يَنْسِلُونَ	... onlar her tepeden akın etmeye başlarlar.
11	الحَصْب	وقود النار Ateş yakıtı.	Enbiyâ 21/98	إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَصْبُ جَهَنَّمَ ...	"Hem siz, hem de Allah'tan başka taptıklarınız, cehennem yakıtısınız..."
12	الْحَمَأُ	الطين الأسود Kara çamur.	Hıcr 15/26	... مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَإٍ مَسْنُونٍ	... kara çamurdan bir balıktan ...
13	الْحِنْثُ	الذنب، الإثم Günah, kötülük.	Vâkıa 56/46	وَكَانُوا يُصِرُّونَ عَلَى الْحِنْثِ الْعَظِيمِ	O büyük günahta (şirkte) ısrar ederlerdi.
14	الْحُوبُ	الإثم Günah.	Nisâ 4/2	... وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَهُمْ إِلَى أَمْوَالِكُمْ إِنَّهُ كَانَ حُوبًا كَبِيرًا	... Onların mallarını kendi mallarınıza katarak yemeyin. Çünkü bu, büyük bir günahtır.
15	الْحَوِيَّةُ/الْحِ وَإِيَا	الأمعاء Bağırsak.	En'âm 6/146	... إِلَّا مَا حَمَلَتْ ظُهُورُهُمَا أَوْ الْحَوَايَا أَوْ مَا اخْتَلَطَ بِعَظْمٍ Yalnız sırtlarında ya da bağırsaklarında bulunan veya kemiğe karışmış olan (yağ)lar hariç ...
16	خَمَطٍ	النبات المر/الهامض تعافه النفس	Sebe' 34/16	... وَبَدَّلْنَاهُمْ بِجَنَّتَيْهِمْ جَنَّتَيْنِ ذَوَاتِي أُكُلٍ خَمْطٍ وَأَثَلٍ وَشَيْءٍ مِنْ سِدْرٍ قَلِيلٍ	... ve onların iki bahçesini acı ve buruk meyveli; biraz da sedir ağacı bulunan iki bahçeye

		Nefse ağır gelen acı/ekşi bitki.			çevirdik.
17	الرَّحِيقِ	الخمير الجيدة İyi şarap.	Mutaffifin 83/25	يُسْقَوْنَ مِنْ رَحِيقِي مَخْتَوِمٍ	Kendilerine mühürlü iyi şarap ikram edilir.
18	الرُّفَاتِ	الخطام، الثُّنَات Enkaz, kalıntı/kırıntı.	İsrâ 17/49	وَقَالُوا أَيُّدَا كُنَّا عِظَامًا وَرُفَاتًا إِنَّا لَمَبْعُوثُونَ خَلْقًا جَدِيدًا	Dediler ki: “Biz kemikler ve kırıntılar haline geldikten sonra mı, yani biz yeni bir yaratılışla mı diriltileceğiz?”
19	الرَّفَثِ	كل ما لا يحسن إتيانه أو ينبغي أن يكنى عنه من قول أو فعل: الجماع Söz ya da fiil ile yapılması veya kinâye ile yapılması iyi olmayan davranış: Cimâ.	Bakara 2/187	أَحَلَّ لَكُمْ لَيْلَةَ الصِّيَامِ الرَّفَثِ إِلَى نِسَائِكُمْ ...	Oruç gecesinde kadınlarınızla cimâ etmeniz size helal kılındı...
20	الرَّفَثِ (في الحج)	الفحش في القول Müstehcen konuşmak.	Bakara 2/197	الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَعْلُومَاتٌ فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ ...	Hac mâlum aylar(da)dır. Kim o aylarda hac yapmaya karar verirse; (bilsin ki) hacda cinsel yakınlaşma, günâh davranışlarda bulunmak ve kavga etmek câiz değildir...
21	الرِّفْدِ	العطاء، الصِّلَة Hediye, armağan.	Hûd 11/99	وَأَتَّبِعُوا فِي هَذِهِ لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ بِئْسَ الرِّفْدُ الْمَرْثُودُ	Bu dünyada da, kıyamet gününde de lânetle kovalandılar. Peşlerindeki ne kötü hediyedir!
22	الرَّفْرِفِ/رَ	الوسادة، الفراش	Rahmân 55/76	مُتَّكِنِينَ عَلَى رُؤُفٍ خُضِرٍ ...	Yeşil yastıklara yaslanırlar...

	فَرْفَةٌ	المرتفع Yastık, yüksek yatak.			
23	الرِّكَزِ	الصوت الخفي Kısık ses.	Meryem 19/98	... هَلْ تُحِسُّ مِنْهُمْ مِّنْ أَحَدٍ أَوْ تَسْمَعُ لَهُمْ رِكْرًا	... Onlardan hissedip gördüğün ya da sesini işittiğin bir tek kişi bile var mıdır?
23	الرَّيْعِ	الجلل Tepe, dağ.	Şuarâ 26/128	أَتَبْنُونَ بِكُلِّ رَيْعٍ آيَةً تَعْبَثُونَ	Siz her <i>tepe</i> üzerinde bir anıt yapmak (gibi saçma sapan şeyler)le mi uğraşırsınız?
24	زُبْرَةٌ الحديد/زُرُ ر الحديد	قطعة Parça, kısım, külçe.	Kehf 18/96	آتُونِي زُبَرَ الْحَدِيدِ ...	"bana demir külçeleri getirin!.."
25	الرَّزِيَّةَ/الرَّزْرِ البي	البساط Halı.	Gâşiye 88/16	وَرَزْرِيٌّ مَبْثُوثَةٌ	Yayılmış <i>halılar</i> . 251
26	الرَّزْمَهْرِيرِ	شدة البرد Şiddetli soğuk.	İnsan 76/13	مُتَكَبِّرِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ لَا يَرُونَ فِيهَا شَمْسًا وَلَا زَمْهَرِيرًا	Koltuklar(ın)da yaslanırlar ve orada ne güneş (sıcağı) ne de <i>zemherî soğuğu</i> görürler.
27	الشُّوْظِ	لهب بلا دخان Dumansız alev.	Rahmân 55/35	يُرْسَلُ عَلَيْكُمَا شُوْظٌ مِّن نَّارٍ وَنُحَاسٌ فَلَا تَنْتَصِرَانِ	Üzerinize <i>alevli</i> ateşler ve kıpkızıl bir duman/erimiş bakır gönderilir de artık kendinizi savunamazsınız.
28	الصِّقْدِ/أَصْفَادِ	القيد Bağlama.	İbrâhîm 14/49	وَتَرَى الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ مُّقْرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ	Ve o gün suçluları, zincirlerle birbirlerine <i>bağlanmış</i> olarak görürsün.
29	(أَرْض) صَقْفَصَف	أرض ملساء مستوية لا نبات فيها Üzerinde	Tâ-Hâ 20/106	فَيَذَرُهَا قَاعًا صَفْصَفًا	"Yerlerimi <i>dümdüz</i> ve boş halde bırakacaktır."

		bitki olmayan düz arazi.			
30	الصَّنَوَانِ / صَّنَوَانٍ	المثل/النظير Örnek, benzer.	Ra'd 13/4	... وَنَخِيلٍ صِنَوَانٍ وَعَيْتٍ صِنَوَانٍ <i>çatallı ve çatalsız (örnek) hurmalıklar da ...</i>
31	صَوَاعٍ	إناء/مكيال Kap, kile.	Yûsuf 12/72	... قَالُوا نَفَعِدُ صَوَاعِ الْمَلِكِ ...	"kralın kilesini kaybettik..." dediler.
32	الصَّيْصِيَّةِ / الصَّيْصِي	الحصن Kale.	Ahzâb 33/26	وَأَنْزَلَ الَّذِينَ ظَاهَرُوهُمْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ صَيَاصِيهِمْ ...	Ehl-i Kitap'tan o(düşma)nlarla arka çıkan (Beni Kurayzalı)ları da <i>kalelerinden</i> indirdi...
33	الصَّيْغَتِ	ملء الكف Avuç dolusu.	Sâd 38/44	... وَخُذْ بِيَدِكَ صِغَةً ...	"Eline bir <i>tutam</i> sap al..."
34	الطَّلِّ	المطر القليل الدائم Az fakat devamlı yağmur.	Bakara 2/265	... فَإِنْ لَمْ يُصِبْهَا وَابِلٌ فَطَلٌّ Bol yağmur düşmese de <i>devamlı bir çisenti</i> yetişir ...
35	العِزَّةِ / عِزَّةٍ	الفرقة من الناس Bir grup insan.	Meâric 70/37	عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ عِزَّتَيْنِ	Sağdan ve soldan <i>gruplar</i> halinde.
36	العِصَّةِ / عِصَّةٍ	قطعة/جزء Parça, cüz.	Hıcr 15/91	الَّذِينَ جَعَلُوا الْقُرْآنَ عِضِينَ	Kur'ân'ı <i>parça parça</i> edenler.
37	الْعَيْنِ	الصوف المسبوغ ألوانا Renkli renkli atılmış yün.	Meâric 70/9	وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعَيْنِ	Dağlar ise <i>atılmış rengârenk yüne</i> döner.
38	العُصَّةِ	ألم يصاحب البلغ Ağrılı iltihâb.	Müzzemmil 73 /13	... وَطَعَامًا ذَا عُصَّةٍ ...	<i>Dikenli/boğazı tırmalayan</i> yiyecekler ...
39	الْقَرْتِ	ما في الكرش İşkembe içerisinde	Nahl 16/66	... مِنْ بَيْنِ قَرْتٍ وَدَمٍ <i>işkembe</i> ile kan arasından ...

		olan şey(ler).			
40	الْقَرءُ/الْقُرءُ وء	المدة بين الحيضتين (Kadının) iki hayız(1) arasındaki süre.	Bakara 2/228	وَالْمُطَلَّقاتُ يَتَرَتَّبْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ ثَلَاثَةَ قُرءٍ ...	Boşanmış kadınlar, üç <i>âdet dönemi</i> beklesinler!..
41	الرِّقَطُ	النَّصِيبُ Hisse/pay.	Sâd 38/16	وَقَالُوا رَبَّنَا عَجِّلْ لَنَا قِطْنَآ قَبْلَ يَوْمِ الرِّحَابِ	“Ey Rabbimiz, bizim azap <i>payımızı</i> hesap gününden önce çabuklaştır” dediler.
42	الرِّقْنُ/الرِّقْنُ وان	العِدْقُ بما فيه من رُطْبِ Yaş salkım.	En'âm 6/99	... وَمِنَ النَّخْلِ مِن طَلْعِهَا قِنْوَانٌ دَائِبَةٌ ve dalından <i>taze</i> <i>salkımlar</i> sarkan hurmalar...
43	الرُّجَّةُ	الماء الكثير Bol su.	Neml 27/44	... فَلَمَّا رَأَتْهُ حَسِبَتْهُ لُجَّةً Onu görünce <i>derin bir su</i> sandı...
44	الرَّمْزُ	السحاب يحمل الماء Su taşıyan bulut.	Vâkıa 56/69	أَأَنْتُمْ أَنْزَلْتُمُوهُ مِنَ الرَّمْزِ أَمْ نَحْنُ الرَّمْزُونَ	Onu <i>buluttan</i> siz mi indirdiniz, yoksa indiren Biz miyiz?! 253
45	الرَّغَمُ	الغبار الساطع يثور في الجو Havada savrulan toz.	Âdiyât 100/4	فَأَثَرَنَ بِهِ رَمَمًا	<i>Tozu dumana</i> katan.
46	الرُّكْلُ/الرُّكْلُ نكال	القيد الشديد Sıkı(ca) bağ(lama).	Müzzemmil 73 /12	إِنَّ لَدَيْنَا أَنْكَالًا وَجَحِيمًا	Şüphesiz, Bizim katımızda <i>bukağılar</i> ve Cehennem vardır.
47	الرَّمْرَقَةُ/الرَّمْرَقَةُ مارق	وسادة صغيرة يتكأ عليها/طنفسة Üzerine yaslanılan küçük (kadife) yastık.	Gâşiye 88/15	وَتَمَارِقُ مَصْفُوفَةٌ	Dizilmiş <i>yastıklar</i> .
48	الرُّوتَيْنِ	الشريان الأورطي	Hâkka 69/46	ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الرُّوتَيْنِ	Sonra da onun <i>şah</i> <i>damarını</i> keserdik.

		Aort/şah damarı.			
49	الْوَدْق	المطر Yağmur.	Nûr 24/43	... فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ حِلَالِهِ bunların arasından <i>yağmur</i> çıktığını görürsün...
50	السِّنَّة	التَّوَمُ الخفيف Hafif uyku.	Bakara 2/255	... لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ Kendisini ne <i>uyuklama</i> , ne de uyku tutar...
51	الشَّيْبَةِ	لون في الجسد يخالف سائر لونه Bedende diğer taraflarından ayrı bir renk/alaca (oluşması).	Bakara 2/71	... وَلَا تَسْمِي الْحَرْثَ مُسَلَّمَةً لَأَنَّ شَيْبَةَ فِيهَا ne de ekin sulamada çalıştırılmış, salma ve <i>alacası</i> olmayan ...
52	الْوَطْرَ	الحاجة İhtiyaç.	Ahzâb 33/37	... فَلَمَّا قَضَى زَيْدٌ مِنْهَا وَطْرًا رَوَّحْنَاكَهَا لِكَيْ لَا يَكُونَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي أَزْوَاجِ أَدْعِيَائِهِمْ إِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطْرًا Zeyd onu boşayıp <i>ilişkisini</i> kesince, Biz Seni onunla evlendirdik ki, bundan böyle müminler eşler ²⁵⁴ mi boşayıp <i>ilişkilerini</i> kestikleri zaman, evlatlıklarının eşleri (ile evlenmeleri) konusunda kendilerine bir güçlük olmasın...
53	الْيَقِطِينَ	النبات ينبسط على وجه الأرض ولا يقوم على ساق/القَرْع Sapı ya da gövdesi üzerinde durmayıp toprağın yüzeyine yayılan bitki.	Sâffât 37/146	وَأَنْبَتْنَا عَلَيْهِ شَجَرَةً مِّنْ يَّمْطِينَ	ve orada <i>asma kabak</i> cinsinden bir ağaç bitirdik.

2.5. Bazı Türemiş Kelimeler

Sıra Nu.	Kelime	Anlamı	Sûre/Âyet Numarası	Âyet	Anlamı
1	مَحِيصٍ	مَهْرَبٌ/مَفَرٌ Sığınak, kaçış.	İbrâhîm 14/21	... سَوَاءَ عَلَيْنَا أَجْرَعْنَا أَمْ صَبَّرْنَا مَا لَنَا مِنْ مَحِيصٍ	"...sızlansak da sabretsek de aynı, kaçıp sığınacağımız bir yer yok!"
2	مُخَمَّصَةً	مَجَاعَةٌ Açlık, kıtlık.	Mâide 5/3	... فَمَنْ اضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ غَيْرِ مُتَحَابِّفٍ لِإِيْمٍ Kim günaha meyletmeksizin açlıktan bunalıp çaresiz kalırsa ...
3	مَسْعَبَةً	مَجَاعَةٌ Açlık, kıtlık.	Beled 90/14	أَوْ إِطْعَامٍ فِي يَوْمٍ ذِي مَسْعَبَةٍ	Kıtlık zamanında yedirmektir.
4	مَنَاصٍ	مَلْجَأٌ/مَفَرٌ Sığınak, kaçış.	Sâd 38/3	كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِّنْ قَرْنٍ فَنَادَوْا وَوَلَاتَ حِينَ مَنَاصٍ	Onlardan önce nice nesilleri helâk ettik de ne feryatlar kopardılar! Ama kurtuluş zamanı çoktan geçmişti!
5	مَوْئِلٍ	مَلْجَأٌ Sığınak.	Kehf 18/58	... بَلْ هُمْ مَّوْعِدٌ لَّنْ يَجِدُوا مِنْ دُونِهِ مَوْئِلًا	... Fakat onlar için belirlenmiş bir süre vardır ki o zaman, O'ndan başka sığınacak bir merci' bulamazlar.
6	مَوْبِقٍ	مَهْلِكٌ/مَوْضِعٌ هَلَاكٌ Helâk olunan yer.	Kehf 18/52	... وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ مَّوْبِقًا	... Biz aralarına bir uçurum koyduk.

2.6. Diğer Kelimeler

Sıra Nu.	Kelime	Anlamı	Sûre/Âyet Numarası	Âyet	Anlamı
1	إِي	نعم Evet!	Yûnus 10/53	وَيَسْتَبِشُّونَكَ أَهَقُّ هُوَ قُلْ إِي وَرَبِّي إِنَّهُ لَحَقُّ ...	Sana "bu doğru mu" diye sorarlar. De ki: "Evet! Rabbime yemin ederim ki şüphesiz, elbette gerçektir ..."

2	آيَاتَانِ	اسم استفهام عن المستقبل Geleceğe dâir soru edatı.	A'râf 7/187	يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَاهَا ...	Sana (Kıyamet) saatin(in) ne zaman geleceğini sorarlar...
3	كَآيِنٍ	اسم يفيد معنى الكثرة مثل "كم" الخيرية "كم" in haberi gibi, çokluk manasında bir edat.	Âl-i İmrân 3/146	وَكَآيِنٍ مِّن نَّبِيِّ قَاتَلَ مَعَهُ رَبِّيُونَ كثيرٌ ...	Nice peygamberler gelip geçti de onlarla beraber birçok rabbanî savaştı...
4	لَاتٍ	حرف نفى يختص بالدخول، على الظرف "حين" خاصة "حين" zarfına mahsus nefy edatı.	Sâd 38/3	... وَلَاتٍ حِينَ مَنَاصٍ	... Ama kurtuluş zamanı çoktan geçmişti!
5	هَيِّتِ	اسم فعل أمر بمعنى "هَلُمَّ" و "أَقْبِلِ" "Gel", "yaklaş" gibi bir emir fiili.	Yûsuf 12/23	... وَعَلَّمَتِ الْأَبْوَابَ وَقَالَتْ هَيِّتِ لَكَ kapıları kapatarak "haydi yaklaş bana!" dedi...

Sonuç Yerine

Dilde kullanılan kelimelerin bir mana ve mefûmu taşıdığı, dilin karakteristiğini yansıttığı bilinmektedir. Yine kelimelerin canlı organizmalar gibi doğdukları, -kısa ya da uzun- bir süre kullanıldıkları, -en azından bazıların- zamanla hem günlük hem de yazı dilinde kullanımdan kalktıkları kabul edilecektir.

Müellifimiz, Kur'ân kavramlarından seçtiği bazı örneklerin, artık yaşadığı Kahire toplumunda kullanılmadığını belirterek bu durumu eleştirmektedir. Aslında yaptığı şeyin dil tarihinde arkeolojik bir kazı çalışması olduğu söylenebilir. Ancak müellif bu kazı çalışması sonucunda elde ettiği materyali sergilemeyi değil, toplumda kullanıma sokmayı önerir.

Kur'ân'ın mucizevî dili ile birlikte yeni bir anlam dünyası ve bu anlam çerçevesinde yeni bir toplum inşâ ettiğini kabul edersek; müellifin çalışmasının önemi daha iyi anlaşılabilir diye düşünüyoruz. Başka bir deyişle müellifin çalışması, “bugün artık kullanılmayan Kur'ân kavramları, göçüp giderken beraberinde anlam dünyamızdan neleri götürmüştür?” şeklindeki -bize göre- hayâtî sorunun cevabı için atılan önemli bir adımdır.

Müellifin bize sunduğu iki yüz elli civarındaki örnek incelendiğinde, çoğunun inanç, ibadet ve ahlâk esaslarına taalluk etmediği ve durumun dînî düşünce ve hayat için bir tehlike arz etmediği ileri sürülebilirse de; bize göre bu kavramların dilin ve hayatın sekülerleşmesinin önüne geçmek için önemsiz olduğu söylenemez.

Sorunun cevabını belki de günümüzde Kur'ân dilinin konuşulduğu coğrafyada yapılacak bu türden çalışmalar ile; Kur'ân dilinin konuşulmadığı İslâm Coğrafyası'nda yapılacak, Kur'ân'dan mütevellid kelime ve kavramların hayatın neresinde durduğu meselesi etrafındaki uzun soluklu çalışmalar sonucunda, Kur'ân kültürüne sahip dilbilimciler vereceklerdir. Bu yönde yapılacak çalışma(lar), -Arapça olsun ya da olmasın- bugün İslâm coğrafyasında kullanılan dilin Kur'ân'ın anlam dünyasına mı yoksa câhiliyenin bir çeşit günümüzdeki formu olan seküler dünyaya mı meyilli olduğu konusunda bize bir fikir verecektir.

Bizim bu çeviri ile amacımız, ülkemizde bu tür çalışmalar için açılması muhtemel kapıyı çalmaktan ibarettir.